

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) vyhlásila v roku 2024 už 19. ročník kampane **Európskeho imunizačného týždňa (EIW)**. EIW sa uskutočňuje každoročne a je zameraný na prevenciu pred infekčnými ochoreniami, ktoré sú preventabilné očkovaním. Sloganom 19. ročníka EIW je „**Očkovanie chráni všetky generácie**“ (Protecting Generations).

Kampaň EIW prebieha od 21. do 27. apríla 2024

Cieľom kampane je zdôrazniť význam očkovania pre všetky generácie a poukázať na dlhoročnú efektívnosť očkovania v priebehu 50-tich rokov od prijatia Globálneho rozšíreného imunizačného programu (EPI - Expanded Programme on Immunization) v roku 1974. **Imunizačné kampane** nám umožnili vyhubiť pravé kiahne, takmer poraziť detskú obrnu a zabezpečiť, aby prežilo a prospievalo viac detí ako kedykoľvek predtým. Len za päť desaťročí sme sa dostali zo sveta, kde sa mnohí rodičia obávali smrti dieťaťa, do sveta, kde má každé dieťa - **ak je zaočkované** - šancu prežiť a prosperovať.

Očkovanie je účinný prostriedok, vďaka ktorému môžeme predísť závažným infekčným ochoreniam alebo ich komplikáciám a znížiť cirkuláciu ich pôvodcov v ľudskej populácii. Prostredníctvom spoločného úsilia prispieva EPI k **zlepšeniu zdravia a odolnosti obyvateľstva** na celom svete.

V Slovenskej republike (SR) sa začalo so systematickým celoplošným očkovaním v päťdesiatych rokoch minulého storočia. V roku 1986 bol v súlade s odporúčaním WHO prijatý **Národný imunizačný program**. Jeho cieľom je eliminovať až eradikovať infekčné ochorenia systematickým zabezpečovaním efektívnej imunizácie detí a dospelých.

Hlavné odkazy EIW 2024

Očkovanie chráni zdravie už generácie – očkovanie prispelo k výraznému poklesu celosvetovej detskej úmrtnosti a to z 92 úmrtí na 1000 narodených detí v roku 1974 na 25,5 úmrtí na 1000 narodených detí.

Očkovanie nás bude chrániť aj v budúcnosti – vývoj očkovacích látok proti infekčným ochoreniam neustále napreduje. V súčasnosti sú dostupné nové formy očkovacích látok s minimálnymi nežiaducimi reakciami. Vyvinuté boli aj očkovacie látky proti takým typom vírusov, ktoré môžu spôsobiť rakovinové ochorenie ako je vírus hepatitídy typu B (rakovina pečene) alebo HPV (najčastejšie rakovina krčka maternice).

Očkovacie látky chránia zdravie v priebehu generácií – od zavedenia EPI sa zaznamenáva výrazný pokles vo výskyte infekčných ochorení, ktoré spôsobovali závažné komplikácie a početné úmrtia. V súčasnosti sa infekčné ochorenia preventabilné očkovaním vyskytujú najmä v oblastiach s nízkou zaočkovanosťou a nedostatočnou kolektívnou imunitou.

Očkovanie chráni zdravie v každom veku a všetky generácie – očkovanie chráni zdravie ľudí všetkých vekových skupín, pomáha predchádzať závažným priebehom infekčných ochorení aj u špecifických rizikových skupín, ako sú ľudia s rôznymi chronickými ochoreniami, oslabeným imunitným systémom alebo budúce mamičky.

Hlavné zameranie na ochorenia

Osýpky – očkovanie proti osýpkam bolo dostupné už v roku 1963 a výskyt tohto infekčného ochorenia bol výrazne eliminovaný. V posledných rokoch sa zaznamenávajú epidémie alebo ohniská osýpok a to najmä v oblastiach s nedostatočnou kolektívnou imunitou. Osýpky postihujú osoby v každom veku, najviac prípadov sa však zaznamenáva u detí do 5 rokov.

Záškrt – od zavedenia rutinného očkovania sa toto ochorenie vyskytovalo vo väčšine krajín iba ojedinele. V roku 2023 bolo v krajinách EÚ zaznamenaných takmer 200 prípadov záškrtu. Závažná môže byť respiračná forma tohto ochorenia, u ktorej sa môže vyskytnúť problém s dýchaním alebo ochorenia srdca. V niektorých prípadoch môže viesť k úmrtiu zadusením.

Čierny kašeľ – ide o respiračné ochorenie, ktoré sa rýchlo šíri v uzavretom prostredí. V roku 2023 bol hlásený zvýšený výskyt tohto ochorenia vo viacerých krajinách, pričom veľa prípadov si vyžiadalo hospitalizáciu. Ochorenie sa vyskytuje aj u očkovaných osôb, ale očkovanie chráni pred závažným priebehom ochorenia.

HPV – ľudské papilomavírusy spôsobujú rôzne nepríjemné kožné výrastky/bradavice najmä na intímnych častiach tela. Špecifické typy HPV vírusu sú však natoľko agresívne, že môžu viesť napríklad k rakovine krčka maternice, penisu, konečníka, vagíny alebo ústnej dutiny. V SR stále zaznamenávame niekoľko stoviek prípadov rakoviny krčka maternice ročne u žien, pričom takmer tretina z nich tomuto ochoreniu podľahne. Z tohto dôvodu je HPV očkovanie vnímané ako účinná prevencia pred vznikom rakovinového ochorenia v budúcnosti.

Tetanus – toto infekčné ochorenie sa do organizmu dostáva prostredníctvom rán pri porezaní alebo poranení. Spóry baktérie spôsobujúcej tetanus sa môžu vyskytovať kdekoľvek v rámci životného prostredia. Vďaka očkovaniu je toto ochorenie eliminované v mnohých krajinách.

Chrípka – ide o respiračné ochorenie, ktoré sa rýchlo šíri najmä v uzavretom prostredí. U osôb s oslabenou imunitou môže chrípka vyvolať závažnejší klinický priebeh ochorenia. Vysoko rizikovými skupinami, u ktorých môže ochorenie na chrípku spôsobiť komplikácie a viesť až k úmrtiu, sú veľmi malé deti, starší ľudia, tehotné ženy, zdravotnícki pracovníci alebo osoby so závažnejšími chronickými ochoreniami. Očkovanie proti chrípke je odporúčaným očkovaním, no u osôb vystavených riziku ochorenia (klienti CSS) je povinné. Vakcíny sa od októbra až do februára nasledujúceho roka.

Okrem uvedených ochorení v rámci EIW dávame do pozornosti aj **Vírusovú hepatitídu typu A (VHA)** – patrí medzi vysoko nákazlivé prenosné ochorenia tráviaceho systému spôsobujúce poškodenie funkcie a zápal pečene, ktoré sa môže prenášať kontaktom znečistenými rukami, prípadne kontaminovanými pracovnými plochami alebo predmetmi ale aj kontaminovanými potravinami. Do prostredia sa vírus hepatitídy môže dostať zo stolice infikovanej osoby pri nedodržovaní základných hygienických zásad (dôkladné umývanie rúk, zeleniny, ovocia). K príznakom ochorenia patria napr. tráviace ťažkosti, tmavší moč, svetlá stolica, bolesti v kĺboch, pod pravým rebrovým oblúkom a zvýšená teplota, postupné žlté sfarbenie kože a očných bielkov. Z dôvodu ľahkého šírenia a následne možného vzniku lokálnych epidémií ide o závažné ochorenie. Očkovanie proti VHA patrí medzi odporúčané očkovania pre osoby žijúce v miestach s nízkym hygienickým štandardom, avšak pre deti do 2 rokov veku je povinné. V opodstatnených prípadoch môže byť očkovanie nariadené zo strany príslušného regionálneho úradu verejného zdravotníctva v rámci ochrany verejného zdravia.

Fakty

Očkovacie látky sa neustále vyvíjajú a očkovaním sa dá predchádzať nielen starým, ale aj novodobým infekčným ochoreniam.

Očkovanie chráni nielen očkovanú osobu, ale chráni pred infekčnými ochoreniami aj okolie tým, že očkovaná osoba ich nešíri na iné osoby (kolektívna imunita). Tento spôsob ochrany je obzvlášť dôležitý pre ľudí z rizikových skupín populácie, ako sú malé deti, starší ľudia, osoby s chronickými ochoreniami alebo inými zdravotnými problémami.

V SR sa za posledné roky zaznamenáva síce mierny ale neustály pokles zaočkovanosti detskej populácie, kedy zaočkovanosť na národnej úrovni poklesla v priebehu niekoľkých rokov z 98 % - 99 % na 94 % - 96 % v závislosti od druhu očkovania a ročníku narodenia detí.

V SR sa za posledné roky zaznamenáva nárast okresov s nižšou zaočkovanosťou ako 95 %, čo vytvára rizikové prostredie pre vznik menších epidémií v oblastiach s nedostatočnou kolektívnou imunitou. Tieto oblasti sú zaznamenávané naprieč celým územím SR.

V SR sa zaznamenáva výskyt infekčných ochorení preventabilných očkovaním, ktoré mali dlhé roky nulový výskyt.

Výsledky administratívnej kontroly očkovania za okres Čadca a okres Kysucké Nové Mesto:

V rámci každoročnej kontroly očkovania vykonanej oddelením epidemiológie, RÚVZ so sídlom v Čadci, k 31.08.2023 nebola zaznamenaná nižšia zaočkovanosť ako 95 % v rámci povinného očkovania v okrese Čadca.

V okrese Kysucké Nové Mesto bola zaznamenaná nižšia zaočkovanosť ako 95 % v rámci povinného očkovania, a to v ročníku 2021 pri základnom očkovaní proti osýpkam, mumpsu a ružienke, kde zaočkovanosť dosiahla 93,11 %, v ročníku 2020 pri základnom očkovaní proti osýpkam, mumpsu a ružienke, kde zaočkovanosť dosiahla 91,84 %, v ročníku 2016 pri preočkovaní proti osýpkam, mumpsu a ružienke, kde zaočkovanosť dosiahla 93,20 % a pri preočkovaní proti záškrtu, tetanu, čiernemu kašľu a detskej obrne zaočkovanosť dosiahla 90,82 % a v ročníku 2017 pri preočkovaní proti osýpkam, mumpsu a ružienke, kde zaočkovanosť dosiahla 92,96 %.

Vo všeobecnosti spôsobuje pokles zaočkovanosti čoraz častejšie odmietanie povinného očkovania detí ich zástupcami a dochádza k nezabezpečeniu plnenia ich zákonnej povinnosti.

V posledných rokoch sa pokrok v očkovaní posunul, ale prebiehajúce konflikty, hospodársky pokles a nárast váhavosti v súvislosti s očkovaním sú len niektoré z hrozieb, ktoré ohrozujú stav zaočkovanosti populácie. V dôsledku toho sa vo svete stále objavujú náhle epidémie záškrtu a osýpok. Očkovanie je jedným z najúčinnějších a nákladovo najefektívnejších zásahov v oblasti zdravotnej starostlivosti, vďaka ktorému sa najviac marginalizované komunity dostávajú do kontaktu s primárnou zdravotnou starostlivosťou, aby každý mohol využívať **život zachraňujúcu silu vakcín**.

Podrobnejšie informácie o prenosných ochoreniach a očkovaní nájdete na webovom sídle Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky:

<https://www.uvzsr.sk/web/uvz/informacie-o-prenosnych-ochoreniach>

<https://www.uvzsr.sk/web/uvz/ockovanie>

V súvislosti s očkovaním je pre verejnosť poskytovaná poradenská a konzultačná činnosť v zriadenej **Poradni očkovania na Regionálnom úrade verejného zdravotníctva so sídlom v Čadci**. V prípade záujmu je potrebné sa vopred nahlásiť na oddelení epidemiológie, tel. č.: 041/4302661-62, e-mail: ca.epid1@uvzsr.sk

Vakcíny sa stali základným kameňom verejného zdravia, pretože zabraňujú šíreniu smrteľných chorôb a zachraňujú nespočetné množstvo životov.

Zdroj: WHO, ÚVZ SR

Mgr. RNDr. Xénia Lukáčová, MPH, MHA

regionálna hygienička

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Čadci

Pripravilo: Oddelenie epidemiológie